

Bengömma i Stortjärn

Renslakt i sydsamisk kontext vid 1900-talets början

BJÖRN UNDERDAL

Institutionen för Arkeologi och antikens kultur/Osteoarkeologi

En bengömma berättar

En gömma med ben från ren i Stortjärn i Jämtland har studerats (fig. 1). Platsen är ett samiskt viste, använt vintertid under 1900-talets början. Fynden i bengömman bidrar till kunskapen om den traditionella renslakten, och väcker frågor om kulturhistoria, mathistoria, tradition och samisk identitet.

Få unga slaktdjur

Resultatet av analysen visar att man i regel inte slaktat unga kalvar, utan valt ut slaktdjur som är lite äldre, ca två till fyra år. Detta är en indikation på platsens roll som vinterboende. Klyvning av benen var en vanlig metod (fig. 2). Slaktmönster från Stortjärn visas i figur 3.

Slaktprocessen har utvecklats under lång tid, och det finns många regler att hålla sig till. Kniven är vanligen det enda verktyg som används. Djuret, köttet och benen som blir över ska behandlas med respekt.

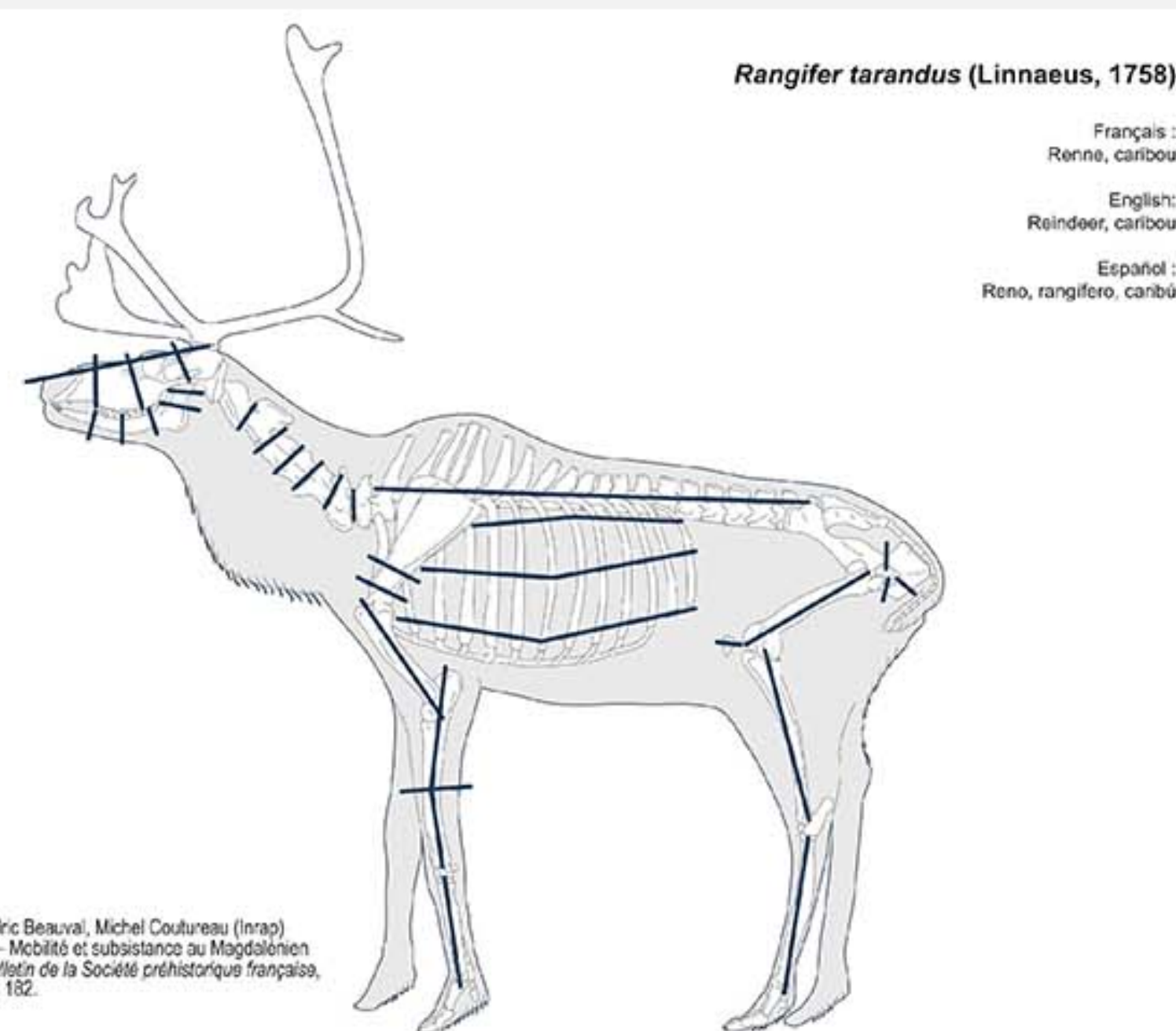
Figur 1. Bengömman i Stortjärn. Foto: Jamtli

Figur 2. Renens mellanfotsben har kluvits på längden. Pilen visar en point of impact, träffpunkten där verktyget gjort ett märke i benet.
Foto: Björn Underdal

Tradition med variation?

Det finns stor variation i slaktmönster mellan olika material från samiska kontexter. Man har gjort på olika sätt i olika delar av Sápmi och i olika tider. Vad är det som får oss att säga att ett material är samiskt? Fynden från Stortjärn ger viktiga inblickar i den samiska historien och samspelet med renen som nyttodjur.

© 2003 ArchesZoo.org / Cédric Beauval, Michel Coutureau (Inrap)
D'après : Fontana (Laure), — Mobilité et subsistance au Magdalénien dans le Bassin de l'Aude, Bulletin de la Société préhistorique française, tome 96, n°2, 1999, fig. 9, p. 182.

Figur 3. Slaktmönster från bengömman. Markeringarna visar var man huggit för att stycka slaktkroppen.